

משנות ה-50 אל שנות ה-60: המהפך בזמר העברי (1957-1964)

להפוך את עם ישראל כאיש אחד שותף לחויה של היוולדו של להיט בן-לילה, לאור הזרקורים מאחורי להיט כזה יעמדו כותבים מובחרים ובביצועו ישתתפו כוכבי-זמר (עליזה קאשי - "ערב בא", אריק איינשטיין - "פראג"), עם תזמורת ענק. פסטיבל הזמר הראשון התקיים ב-1960, באותה שנה אף הקים משה וילנסקי, חלוץ המוסיקה הקלה בישראל, את תזמורת הבידור של קול ישראל. החל אז עידן חדש, שעיקרו הקלטות ההולכות ומשתבחות, תזמורים גרנדיוזיים שטרם היכרנו עד אז בעולם הזמר, ועל במת 'השיגרה' או ה'יומיום' - נולדו ב-1961 "התרנגולים", להקה שהביאה להיטים רבים, עם העמדה קפדנית וחיננית של נעמי פולני הזכורה היטב למי שחי את התקופה - "שיר השכונה", "הכל זהב", "שיר אהבה חיילי", "אליפלט", כולם בלחנו של ס. ארגוב. זו היתה אף הפריצה הגדולה של סשה (אז עדיין אלכסנדר) ארגוב אל עולם הזמר העברי. צלילי הדומברה של מישה אפלכאום וקצב ההורה הענוג לא משו משירי התרנגולים.

במקביל להם, ממש באותן שנים, צמחה ותפקדה "שלישית גשר הירקון". שני המחזורים כללו את יהורם גאון-בני אמדורסקי-אריק איינשטיין (1961), ישראל גוריון-בני אמדורסקי-אריק איינשטיין (1963). בני אמדורסקי, הידודי שהיה גם מפיץ כל חייו תבע: יותר חיים! יותר קצב! (תפוח הזהב" של ח. חפר וי. זראי, "סימן שאתה צעיר" במילותיו של יוסי גמזו ללחן עממי אמריקאי, "אהבת פועלי הבניין" של נ. שמר).

ואם כבר מזכירים יוצרים - נעמי שמר הופיעה לאורך תקופת 7 השנים עם להיטיה המוקדמים בכל רעננותה, שובבה ומלאת הומור ונשמה: כתבה את "זמר נודד" לרן ונמה, "הכל בגלל מסמר קטן" ללהקת הנח"ל, "העיר באפור" ו"סרנדה לד" לגשר הירקון.

ב-1964, על זנב התקופה, זינקו אל גלי האתר החלונות הגבוהים ("כל השבוע לד", "אז מה", "חייל שוקולד", "איפה הם כל אבותינו", "הורוסקופי"). השלישייה - שמוליק קראוס, גיזי כץ, ואריק איינשטיין - היתה נוהגת להופיע במועדוני לילה. לראשונה נשבה לפתע בישראל רוח הרוק עם קצב תופים סוער וסאונד גיטרות חשמליות, שהדהד כבר באוזנינו כמוכר היטב מתוך שפתה המוסיקאלית של להקת החיפושיות. חנוך לוין ויורם טהר לב אף הם היו שותפים לעשייה. באותה אטמוספירה - חיים חפר של "באב אל ואד" לא טמן ידו בצלחת, כשכתב מלים אפיקורסיות בעקבות חזון העצמות היבשות של הנביא יחזקאל ("שני מלאכים הוא חיבק וליטף, הנביא יחזקאל ידע איך לכיף").

בשנים 1957-1964 הזמר הוא הוא שעשה אצלנו היסטוריה.

ד"ר ציפי פליישר

מן השדה אל הבמה, מן האקורדיאון אל אולפן ההקלטה, מן האירועים הצורבים את אדמת הארץ היולדים שירים ועד למלכות בן-לילה שלאחר פסטיבל-זמר..., במשך שבע שנים בלבד חל המהפך בזמר העברי: 1957-1964. וככל שאנו מתקדמים שנה לאחר שנה בתוך התקופה

הדחוסה הזאת באירועים מוסיקאליים - כך תמונת החדש אל מול הישן בזמר הולכת ומתגברת. מדובר ב-30 שנה שבהן קרה מהפך שתוצאותיו שרירות וקיימות עד היום. מי היו כוכבי התקופה? - שהופעותיהם על הבמה הצעידו את השירים? עצם היותנו מזכירים, מדברים על, מציינים **כוכבים** אומרת כבר הרבה מאד.

מקובל לסמן את "לא אגדה רעי" (י. מוהר-מ. וילנסקי) מתקופת מבצע סיני כשיר המעבר המובהק ביותר מן התקופה שקדמה: להקת הנח"ל עם כוכבים כחיים טופול, אורי זוהר ונחמה הנדל, עדיין עם חליל, טמבור ואקורדיאון, עושים שלאגר כזה בימי מבצע קדש. ובקצב ההורה. הכל מתאים לשנות ה-50, אך השלאגר שנועד עם מבצע סיני, כבתוך המאורעות, נולד בתוך הלהקה הצבאית, על הבמה ולא באופן אנונימי.

סמל מובהק לשימור רוח שנות ה-50 הוא להקת הגבעטרון, אשר שורדת עד היום וממשיכה להיות בחיינו את אותו סמל. למעשה, בעקבותיה הנץ כל מושג חברות הזמר הללו המשגשגות היום בכל מרכז קהילתי כמעט. האווירה בימי העשור למדינה היתה רוויה בהטפותיו של דוד בן-גוריון לכור היתוך בין העדות השונות, על כן בצד הגבעטרון ומורשת העליות האשכנזיות הראשונות מרוסיה, שלאגרים כמו פאלאפל (ד. אלמגור-מ. וילנסקי) ו"רומיה ויואל" (ד. אלמגור-ח. אלכסנדר), משקפים במחצית השניה של שנות ה-50 את האווירה שהכניסו עדות המזרח ואשר נקלטה היטב בתוך ההווי הישראלי הכללי בכלל.

בימי המהפך בלטו הצמדים והשלישיות, החל מ"ירן ונמה" ("ויבן עוזיהו", "ויניקהו", "אתן במדבר", "חמדתי"). בעקבותיהם באו השלישיות - "גשר הירקון", ו"החלונות הגבוהים".

אין ספק שבשנת 1960 בדיוק מסמנים פסטיבל הזמר של רשות השידור שאיפה חדשה בממסד: